

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912. Första kammaren. Nr 12.

Lördagen den 2 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr talmannen yttrade: Jag får för kammaren tillkännagifva, att jag enligt kammarens uppdrag framfört kammarens lyckönskan i anledning af Hertigens af Halland födelse till deras Majestäter Konungen, Drottningen och Änkedrottningen samt till Deras Kungl. Högheter Kronprinsen och Kronprinsessan, och att dessa anmodat mig att för kammaren uttrycka deras tacksamhet härför.

Herr statsrådet *Petrén* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående ändring i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ordinarie stat, i hvad den rör kvinnliga biträden.

Justerades protokollet för den 23 och 24 nästlidne månad.

Företogs val af tjugufyra valmän för anställande af föreskrifna val af dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till valmän utsedda:

herr Barthelson	med 108 röster
» von Baumgarten	» 108 »
» Beckman, Ernst,	» 108 »
» Bäckström	» 108 »
» Cedercrantz	» 108 »
» Danström	» 108 »
» Ekelund	» 108 »
» af Ekenstam	» 108 »
» Eklund	» 108 »

herr Ekman, Johan E:son,.....	»	108	röster
» Fahlén	»	108	»
friherre Falkenberg.....	»	108	»
herr Hallin	»	108	»
» Hedenstierna	»	108	»
» Håkanson.....	»	108	»
» Karlsson	»	108	»
» Kvarnzelius	»	108	»
» Neiglick	»	108	»
» Paulson	»	108	»
friherre Silfverschiöld.....	»	108	»
herr von Stapelmohr	»	108	»
» Swartz	»	108	»
» Trygger	»	108	»
» Åström	»	108	»

Företogs val af tio suppleanter för kammarens valmän för anställande af föreskrifna val af dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos, efter valförrettningens slut, hafva blifvit till suppleanter för kammarens ifrågavarande valmän utsedda:

herr Nilsson, Johan,	med	117	röster
» Forssman	»	117	»
» von Bahr	»	117	»
» Rogberg	»	117	»
» Roos	»	117	»
» Trana	»	117	»
» Gustafsson	»	117	»
» Boberg	»	117	»
» Pers	»	116	»
» Ekman, Carl G.,.....	»	116	»

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom särskilda lottningar bestämd.

Herr statsrådet friherre *Adelswärd* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse af 12 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning af brännvin.

Föredrogs, men bordlades ånyo, på flera ledamöters begäran, Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 29 sistlidne februari bordlagda utlåtande nr 3.

Föredrogs ånyo Första kammarens första tillfälliga utskotts den 28 och 29 nästlidne månad bordlagda utlåtande nr 6, i fråga om en af herr A. Ljunggren väckt motion, nr 81, om åvägabringande af utredning och förslag beträffande en planmässigt bedrifven nykterhetsundervisning såväl inom som utom skolan.

Hvad utskottet hemställt bifölls; och

skulle jämlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 27 och 28 sistlidne februari bordlagda betänkanden

nr 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande sådana författningsändringar, att bestämmelserna om stämpelbeläggning af aktiebref icke må kunna kringgå, och

nr 8, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i jordvärdefrågan,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 27 och 28 nästlidne månad bordlagda betänkande nr 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande ändring i gällande förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst i syfte att till inkomst af kapital må räknas jämväl utdelning å aktier i svenska aktiebolag och solidariska bankbolag.

Om ändring i bevillningsförordningen rörande utdelning å vissa aktier.

I en inom Andra kammaren af herr *Jonsson* i Hökhult väckt motion, nr 97, hvilken hänvisats till bevillningsutskottet, hemställdes, »att Riksdagen måtte besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville så omarbета gällande nådiga förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst och därmed sammanhängande stadganden, att till inkomst af kapital jämväl må räknas utdelning af aktier i svenska aktiebolag eller solidariskt bankbolag, samt för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.»

Om ändring i
bevillnings-
förordningen
rörande ut-
delning af vissa
aktier.

(Forts.)

Utskottet hade i föreliggande betänkande på åberopade grunder hemställt, att herr Jonssons i Hökhult förevarande motion, II: 97, om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande ändring i gällande förordning angående bevilning af fast egendom samt af inkomst i syfte, att till inkomst af kapital måtte räknas jämväl utdelning å aktier i svenska aktiebolag och solidariska bankbolag, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade afgifvits af friherre *Beck-Friis*, herr *Ollas Ericsson* och friherre *Fleming* i fråga om vissa delar af motiveeringen.

Friherre Fleming: Det kan synas tämligen onödigt att reservera sig mot ett betänkande, som utmynnar i ett avslagsyrkande. Men det händer så ofta, att uttalanden i motivering om några år i alla fall dragas fram, och därest icke påpekande förekommit af desamma, uttolkas de såsom Riksdagens mening.

I detta betänkande läsa vi på sidan 5: »Enligt utskottets mening finnas vissa skäl för, att aktieägares utdelning från bolag blir kommunalt beskattad, men motionärens förslag skulle» etc. I nästföregående punkt står det:

»Motionären afser att få bevilningsförordningen ändrad så, att inländska aktieägare skulle bevilningstaxeras för utdelning å aktier och följaktligen äfven kommunalt beskattas, samt bolaget beskattas för all öfrig inkomst, som det haft.»

Om man läser dessa uttalanden i samband med hvarandra, skulle man sålunda kunna draga den slutsatsen, att aktieägare böra beskattas i den ort, där de bo, och den beskattningen skulle icke drabba bolaget i den ort, där det drifver sin verksamhet. Nu säger man, att detta är riktigt, ty skäl finnas därför. Ja, det är visserligen sant, att nog kunna skäl anföras för en sådan anordning, men jag undrar, om icke lika många skäl kunna anföras emot densamma. Jag ber att få taga ett exempel från Stockholm. Industrien drager sig från staden till grannkommunerna, och det finns nog skäl för staden att söka få inom densamma boende aktieägares inkomst af industrien beskattad i staden, men lika uppenbara skäl föreligga för grannkommunerna att söka behålla skatten af själfva bolagen.

Jag har vändt mig mot detta uttalande af utskottet, ty om det godkännes af Riksdagen, skulle det kunna tydas som en anvisning å den väg, hvarpå denna utredning skall ske. Som det här står, betyder det för mig ovillkorligen, att öfvervägande skäl finnas för en sådan åtgärd. Men frågan ligger under utredning, och det är säkert, att någon utredning angående skälen för och emot inom utskottet ej förelagts.

I sista stycket har utskottet nästan frångått denna ståndpunkt. Utskottet säger där:

»Under sådana förhållanden torde det icke vara lämpligt att redan nu i en viss ur systemet utbruten, ej oväsentlig del reformera den kommunala skattelagstiftningen, och detta så mycket mindre med afseende å föreliggande spörsmål, som det icke kan förutses, i hvilken utsträckning inkomstbeskattning öfver hufvud taget kommer att ingå i det blifvande kommunala skattesystemet.»

Om ändring i bevilningsförrordningen rörande utdelning av vissa aktier

(Forts.)

Utskottet har således här yttrat sig i annan riktning.

Då betänkandet i alla händelser utmynnar i ett afslagsyrkande, har jag icke något yrkande att framställa. Jag har endast velat framhålla ofvanstående anmärkningar för att de må blifva observerade.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevilningsutskottets den 27 och 28 sistlidne februari bordlagda betänkande nr 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om införande af stadgande om efterbeskattning i förordningen angående bevilning af fast egendom samt af inkomst.

Ifrågasatt stadgande om efterbeskattning i bevilningsförrordningen.

Med anledning af en inom Andra kammaren af herr *Olsson* i Åsen väckt motion, nr 147, som hänvisats till bevilningsutskottet, hade utskottet i föreliggande betänkande hemställt, att Riksdagen, med bifall till herr *Olssons* i Åsen ifrågavarande motion. II: 147, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i gällande förordning angående bevilning af fast egendom samt af inkomst, att däri infördes stadgande om efterbeskattning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med motsvarande bestämmelse i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt.

Herr *Östberg, Johan*: Då här är fråga om remiss af en ny riksdagsskrifvelse i den outslitliga skattefrågan, skall jag be att få göra några erinringar.

Jag hade tillfälle att deltaga i slutbehandlingen af detta ärende i bevilningsutskottet och framställde då vissa erinringar mot den kläm i skrifvelseförslaget, som utskottet sedermera beslöt. Utskottet ansåg emellertid frågan om ändring vara för sent väckt, då afdelningen hade kommit till det slut, som här föreligger. Då jag var öfvertygad om, att, hvilken affattning klämman i skrifvelsen än erhöi, resultatet blir ungefär detsamma, har jag afstått från att reservera mig, men velat begagna tillfället att här yttra några ord.

Motionären säger, att han icke lyckats utforska anledningen, hvarför icke efterbeskattning är införd likaväl i gällande bevilningsförrordning som i gällande förordning om inkomst- och

*Ifrågasatt
stadgande om
efterbeskatt-
ning i bevill-
ningsförord-
ningen.*

(Forts.)

förmögenhetsskatt. En anledning härtill kan man dock finna däri, att efterbeskattning hänför sig till oriktighet i deklaration, men deklarationsskyldigheten — hvad det stora antalet deklarationspliktiga beträffar, nämligen enskilda skattskyldiga — hänför sig icke omedelbart, utan endast medelbart till bevillningsförordningen. Men i hvarje fall, om man vill hafva en efterbeskattning på det kommunala beskattningsområdet, så torde målet icke vara så lätt vunnet, som motionären och bevillningsutskottet här förutsatt, nämligen att det skulle fordras endast en enkel bestämmelse i bevillningsförordningen af här antydda slag. Vi skola erinra oss, att denna efterbeskattning kommer flera år efter, sedan bevillningen och kommunalskatten, som följer bevillningstaxeringen, blifvit påförda. Den rättelse, som genom efterbeskattningen sker, hänför sig till ett mer eller mindre långt tillbaka i tiden liggande år, för hvilket den kommunala hushållningen redan är avslutad. Det fordras nog alltså ytterligare bestämmelser, om man vill nå det syfte, som här afses, nämligen att få efterbeskattning äfven beträffande den kommunala skattskyldigheten. Frågan är icke så lättlöst, som bevillningsutskottet här synes förutsätta.

Nu ligger hela frågan om den kommunala skattskyldigheten under utredning, och det är möjligt, att denna skattskyldighet skall göras till föremål för särskild lagstiftning. Frågan om efterbeskattning kommer då gifvet upp. Det torde knappast vara lämpligt eller af nöden att för det ändamålet nu vidtaga en ändring i bevillningsförordningen med därmed följande ytterligare lagbestämmelser, då det förhållandet, att den kommunala skattskyldigheten hvilat på bevillningslagstiftningen, är afsedt att inom kort upphävas.

Frågan om efterbeskattning har dessutom nog icke så stor betydelse i det stora hela, som en och annan föreställer sig. Såvidt jag inhämtat, har efterbeskattningen hittills spelat någon roll egentligen, då det varit fråga om att bestämma och beskatta hvad som kallas utdelning å aktier. I det hänseendet hafva naturligtvis delade meningar uppstått, särskildt om till sådan utdelning skola hänföras äfven de fall, då utdelningen icke utgått i kontanta penningar, utan i aktier i ett nytt bolag, liksom det varit fråga om, huruvida den utdelning, som sker vid ett bolags upplösning, är beskattningsbar eller icke. Men dessa stora och vidtgående skattefrågor om utdelning på aktier hafva icke någon betydelse för den kommunala beskattningen, så länge icke aktieutdelningen där beskattas. Det är heller icke meningen att nu i det afseendet rubba bevillningsförordningen, tvärtom har kamraren nyss afslagit en motion om skrifvelse i den riktningen.

Hela denna apparat med efterbeskattning bör för ofrigt handhafvas med en viss försiktighet. Man har att se till, att icke de skattskyldiga trakasseras i onödan. Nu kan det före-

komma, att ett års beskattningsmyndigheter anse beskattningsbarhet i visst fall icke föreligga. Den skattskyldige tror sig kunna lita på ett sådant uttalande och anser sig vara fri, men så faller ett prejudikat i högsta instans, gående i motsatt riktning mot den, taxeringsmyndigheterna sålunda ansett sig kunna antaga, och då passar vederbörande kronoombud på att i stor utsträckning yrka på efterbeskattning hos de skattskyldiga.

Ifrågasatt stadgande om efterbeskattning i bevillningsförordningen.
(Forts.)

Nu drifver man visserligen på det yttersta i dessa dagar å sina håll den satsen — och det är ju glädjande — att skattebetalningen bör anses som ett nöje, men nöjet blir ju i allt fall blandadt, när man tror sig hafva fullgjort sin skyldighet och sedan får ytterligare tillägg på en punkt, fast någon egentlig försummelse icke kan läggas en till last.

Herr talman, jag har velat göra dessa erinringar, men jag har icke något yrkande.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 27 och 28 sistlidne månad bordlagda utlåtande nr 20, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för frikyrklig församlings föreståndare att förrätta dop och jordfästning.

Ang. lekmannadop m. m.

Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehåft två till utskottet hänvisade, likalydande motioner, dels nr 14 inom Första kammaren af herr *Wilh. Gullberg* och dels nr 47 inom Andra kammaren af herrar *Felix Hamrin* och *Axel Modig*, i hvilka motioner hemställts, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga en lag, som gifve frikyrkoorganisation rätt att för sin församlingsföreståndare begära fullmakt och tillstånd att förrätta dop och jordfästning, som enligt nu gällande kyrkolag endast tillkomme prästman.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning af förevarande motioner, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, under hvilka villkor annan person än präst inom svenska kyrkan må kunna tillåtas att inom svenska kyrkan förrätta dop och jordfästning.

Herr af Ekenstam: Såsom reservant mot utskottets föreliggande betänkande anhåller jag att få yttra några ord.

För att så att säga lägga saken på rätt bog ifrån början ber jag få påpeka hvad herrarna naturligtvis alla redan förut observerat, nämligen att den ändring, som genom i frågavarande

Ang. lek-
mannalop
m. m.
(Forts.)

lagförslag åsyftas, berör icke dem, som redan utträdt ur den svenska statskyrkan, utan medlemmar *inom* den svenska statskyrkan. Den ordning, som åsyftas, är således en sådan, som skulle tillämpas inom kyrkan vid sidan af den, som nu gäller. Man torde väl principiellt kunna säga, att, då ju stat och kyrka, som här i vårt land närmast skulle sammanfalla, bestämma, hurusom en viss ordning i afseende å kyrkobruk skall råda, detta borde vara förbindande för alla, som stå inom kyrkan. De, som icke kunna vara belättna med att underkasta sig dessa kyrkobruk, de borde väl känna sig manade att utträda ur kyrkan. Också har lagstiftningen allt mer och mer gått i sådant syfte, att utträdet ur kyrkan för dessa skulle bli lätt och icke för- enadt med särskildt förödmjukande och svåra villkor.

Men utom detta principiella skäl att afvisa motionen, vill jag erinra om att Riksdagen genom skrifvelse af den 9 mars 1909 hos Kungl. Maj:t anballit, att ytterligare utredning måtte göras, huru man skall kunna förfara för att än mera befordra utträdet ur kyrkan för dem, som hafva åsikter, hvilka ej öfverensstämma med statskyrkans. På denna skrifvelse har Riksdagen ännu icke fått svar, men den ligger under utarbetning, och i samband med densamma komma att upptagas och behandlas — det ligger i sakens natur — sådana omständigheter, som angå dop och begrafning. Det har därför synts reservanterna vara att gå händelserna i förväg, om Riksdagen nu ytterligare skulle påpeka ungefär detsamma som redan en gång skett, och det i en skrifvelse af vida större omfång, än hvad det nu gäller.

I närvarande ögonblick har dessutom ett helt nytt moment tillkommit. Från mycket framstående håll bland dessa inom svenska statskyrkan kvarstående frireligiösa har nämligen afgifvits förklaring, att de icke kunna vara belättna med den lösning af frågan, som här är åsyftad. Icke minst ha de reagerat mot motionärens tanke, att för att den frihet, som motionären eftersträfvat, skulle vinnas, skulle krävas ett antal af minst 50 fullmyndiga män och kvinnor. Och dock är det ju ganska naturligt, att, om öfver hufvud en sådan frihet, som man här vill bereda, skall kunna lämnas, man måste ha någon garanti för, att de, hvilka erhålla den, icke utgöra en hur obetydlig och på egna spekulationer uppbyggd kategori som helst. Ej heller kan det vara lämpligt, att personer, som tillhöra — åtminstone till namnet — den svenska statskyrkan, skulle, genom att krypa bakom en eventuell sådan bestämmelse, kunna införa helt och hållet ateistiska former.

Slutligen kan jag icke underlåta att betona, att det är ytterst egendomligt, att den svenska kyrkan skall förmenas att bestämma öfver hurudana former skola finnas inom dess eget område. De frireligiösa samfunden vilja till alla delar fritt be-

stämman sina former och tåla intet intrång. Hvarför skall svenska statskyrkan vara i så mycket sämre läge, helst numera, då ju staten, som nyss sagts, på alla möjliga sätt söker röja väg för dem, som icke längre kunna vara med om hvad svenska statskyrkan vill ha såsom sina normer? Om nu den vägen icke går af dem, som ha tillfälle att gå den, då må väl därför icke statskyrkans byggnad behöfva rubbas.

Jag ber därför, herr talman, att för min del få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Gullberg: Jag ber allra först att få uttrycka min synnerliga tillfredsställelse med utskottets motivering och äfven med det yrkande, som utskottet kommit till. Det varslar om, att en bättre förståelse börjar göra sig gällande mot de kategorier af medborgare, som det här gäller, nämligen de, som äro tillgifna de s. k. frikyrkliga riktningarna. Det skulle glädja mig mycket, om äfven denna kammare i dag visade förståelse och ville besluta en skrifvelse till Kungl. Maj:t, på det att en utredning om deras kyrkliga förhållanden måtte äga rum.

Jag vet visserligen, att det är många, som anse den här motionen och dess innebörd vara revolutionär — ja, af vissa anses den kanske rent af såsom anarkistisk — och som skulle känna mycken sorg, om ifrågavarande skrifvelse här i dag beslutades. Men det skulle tvifvelsutän vara ett steg i rätt riktning, om en utredning komme till stånd.

Dessa kategorier af medborgare, som det här är fråga om, ha i allmänhet icke mötts med förståelse. Jag vill påminna om den stora s. k. nattvardspetitionen på 1870-talet, då öfver 22,000 myndiga män och kvinnor framburo inför Kungl. Maj:t sina önskemål. Men vi veta, att någon effekt hade icke denna petition. Det har inte varit mycket tillmötesgående, utan man har hållit hårdt på kyrkliga former och bestående lagar och sagt: »sådan är lagen, rätten eder efter den.» Vi borde dock veta, att när det gäller andliga förhållanden, går det icke att på det sättet lagstifta och bestämma. Det har också visat sig, att dessa andliga rörelser ha banat sig egna vägar. De ha vunnit rätt stora segrar, och antalet af dem, som i vårt land anslutit sig till dessa rörelser, är denna dag ganska stort.

För några år sedan upphäfdes ett kyrkorådsval någonstades i Uppland af Uppsala domkapitel, med anledning af att den valde deltog med de frikyrkliga i deras nattvard. Om jag icke missminner mig, rättade Kungl. Maj:t till det så, att mannen fick vara kyrkorådsmedlem. Någon, som äger stor personalkänedom i landet, sade då, att det skulle hafva varit mycket olyckligt, om så icke skett, ty i många af landets kommuner ligger den kommunala förvaltningen och förtroendeuppdragen just i händerna på dem, som deltaga i frikyrkliga nattvardsgångar och samla sig

Ang lek-
mannadop
m m.
(Forts.)

Ang. lek-
mannadop
m. m.
(Forts.)

i frikyrkliga bönehus och kyrkor till gudstjänst för uppbyggelse och stärkande af den tro, som värmer deras hjärtan.

Jag anser, att nu är visserligen en klyfta mellan kyrkliga och frikyrkliga, men jag undrar, om icke en förståelse, särskildt från de kyrkliga myndigheternas sida, skulle kunna åstadkomma, att en brygga byggdes emellan dessa skilda strömningar. Jag vill härvid påminna om huru Danmarks kyrkopolitiker mottogo dessa andliga rörelser. De stiftade år 1868 en lag, »valgmenighedsloven», som till en del är en motsvarighet till den lag jag tänkt mig. Den ger tjugu myndiga män och kvinnor i Danmark rättighet att bilda inom folkkyrkan en »valgmenighet» och den pastor, de valt, har rättighet att utföra de kyrkliga handlingarna.

Det berättades mig häromdagen af en man, som känner engelska förhållanden, att bredvid statskyrkan i England finnas stora frikyrkliga organisationer, hvilkas föreståndare få begära licens, som ger dem rätt att utföra vigsel, dop och begrafning i öfverensstämmelse med sin åskådning. Dessa medgifvanden ha icke rifvit sönder engelska högkyrkan och »valgmenighedsloven» har icke rifvit sönder danska statskyrkan. Hvarför skulle en motsvarande lag här i landet rifva sönder svenska statskyrkan? Jag tror, att om ett tillmötesgående af de önskingar, som under årens lopp hafva framburits från frikyrkligt håll, hade visats från de kyrkliga myndigheterna, skulle svenska statskyrkan denna dag hafva varit mycket starkare, än den nu är. Det är icke af okynne, det är icke af lust att polemisera, det är icke af lust att framföra några nya meningar, som jag väckt denna motion, utan jag har velat på mitt ringa sätt söka bidra till att det äfven på det andliga området skulle kunna blifva enigare, bättre och mera samförstånd.

En skrifvelse till Kungl. Maj:t om ett lagförslag innebär ju att detta sedan remitteras till Riksdagen för Riksdagens godkännande. Den förre ärade talaren sade: »Skali icke kyrkan få ordna med sina förhållanden?» Jo, visst får den det, och kyrkans organ är kyrkomötet. En lag rörande kyrkliga förhållanden blir icke gällande, förrän äfven kyrkomötet har antagit den.

Jag anser, att de ärade reservanterna hafva gått något på sidan om ämnet. Det finns visserligen en dissenterlag, men den är stiftad, mina herrar, för »främmande trosbekännare». Man har någon gång sagt till dessa stora skaror af frikyrkliga: »Gå ut ur kyrkan och ställen eder under dissenterlagen!» Det är orimligt att säga så, ty till tro och öfvertygelse äro vi inga »främmande trosbekännare». Vi äro uppfostrade i statskyrkans teologi och vi gilla öfver hufvud taget den. Det är endast med afseende på vissa kyrkliga förhållanden i organisation och annat sådant, som vi hafva skilt oss, och jag undrar, om vi icke trots det böra få stanna kvar inom den svenska evangeliskt lutherska stats-

kyrkan, då vi icke vilja kalla oss »främmande trosbekännare» och icke heller äro det.

Jag känner, mina herrar, det frikyrkliga folket i landet ganska väl, och jag vet, att de äro öfver hufvud taget allesammans varma fosterlandsvänner, vänner af den bestående lagbundna ordningen, och jag undrar, om icke Första kammaren i dag skulle hedra sig genom att nu aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t för att få dessa förhållanden utredda.

Då vi voro samlade här en af de första dagarna under denna riksdag, sade hans excellens statsministern några ord, som i alldeles särskild mening kunna tillämpas på det folk, som det här gäller, dessa omkring 200,000 män och kvinnor: »det folket är godt i sin innersta rot, och går man det till mötes, så kommer det en emot.» Jag tror, att det är ord värda att minnas i detta sammanhang.

På grund af hvad jag nu anfört, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr vice talmannen: Herr talman, mina herrar! I förbigående vill jag anmärka, att talet om »valgmenighet» och »valgmenighedslov» i likhet med hvad som gäller i Danmark nog ligger långt bort från detta ärende, ty valgmenighet är något helt annat än det, som här föreslås. Jag skall därför icke inlåta mig på den saken.

Jag vill först uttala min förvåning öfver och ett beklagande af, att denna motion här framkommit.

Motionären säger själf, att till en början »sågo statskyrkans officiella representanter, biskopar och präster, dessa riktningars» — de riktningar, som det här är tal om — »tillvaro och arbete med mycket oblida ögon. Bitterheten mot dem är dock nu, det kan med glädje konstateras, mångenstädes alldeles borta.» Är detta ett faktum — och jag anser, att det ligger mycken sanning i dessa ord — då kan man icke annat än förvånas öfver att den, som uttalar sin glädje häröfver, på samma gång väcker ett förslag, som måste framkalla mycket djupgående strider och uppväcka mycken bitterhet.

Utskottet erinrar om hvad som i vårt land skedde år 1896. Under mitt lif har aldrig — om jag får nyttja ett ord, som jag icke gärna använder, därför att jag tycker, att det användes så ofta i otrefligt sammanhang — har aldrig, säger jag, åstadkommits en sådan gungning inom vår svenska kyrka och särskildt inom svenska prästerskapet som år 1896, då samma ärende, som här föreligger, stod på dagordningen.

Skola vi nu rifva upp detta igen? Skola vi nu framkalla samma bitterhet och liknande strider? Det borde väl den låta bli att göra, som uttalar sin glädje öfver det bättre tillstånd, som kommit till. 1896 års oro lade sig, sedan biskopskonferen-

Ang. lek-
mannadop
m. m.
(Forts.)

Ang. lek-
mannadop
m. m.
(Forts.)

sen framkommit med ett förslag om, huru dop, af lekman för-
rättadt, skulle antecknas i kyrkobok. Det var märkvärdigt, huru
detta lugnade sinnena både bland prästerskapet och bland de
frireligiöse. Jag har sällan varit med om någonting, som mera
förvånat mig, än den starka verkan, som den mycket enkla
åtgärden hade, ty sedan dess har så godt som alls ingen strid
om denna sak hörts af. Om de förhållanden, som då inträdde,
någon gång hafva ställt frågor till det ena eller det andra hållet,
så hafva dessa frågor besvarats i all fridsamhet.

Jag skall nu ett ögonblick fästa uppmärksamheten på hvad
motionärerna föreslå; och då kan jag icke annat än uttala min
synnerliga förvåning öfver att man från det hållet yrkar på det,
som man begär här. Man begär, att om 50 medlemmar förena
sig om en framställning, som här är i fråga, så skall den pröf-
vas af Konungens befallningshafvande, och så skall Konungens
befallningshafvande meddela rätt åt dessa femtios föreståndare
att förrätta dop och jordfästning. Är Konungens befallnings-
hafvande verkligen en myndighet, som det kan lämpa sig för
att få *denna* saken till afgörande? Från hvilken synpunkt sedt
har man valt Konungens befallningshafvande? Mina herrar, jag
kan icke förstå, att det är ifrån annan synpunkt än den, att
Konungens befallningshafvande representerar den högsta polis-
myndigheten inom länet. Är det nu icke märkvärdigt, att dessa
män, som äro så måna om att hålla det religiösa och det bor-
gerliga skildt från hvarandra, vilja göra en så alltigenom religiös
sak till ett ärende att afgöras af polismyndigheten? De klaga
ständigt öfver det nära sambandet mellan det kyrkliga och det
statsliga, och man tröttnar aldrig att med ringaktning tala om
statskyrkokopräster, som om det egentligen vore ett släkte af
sämre natur, åtminstone än de, som icke äro statskyrkokoprar.
Men här vill man, att vi skola få ett slags polismyndighets-
prästerskap. Och så fordras som villkor, att det skall vara femtio
medlemmar, som skola vara antecknade. Om det är litet färre,
som hafva samma önskingar och samma behof, skall således
icke den ifrågavarande tillåtelsen kunna erhållas.

Jag undrar icke öfver, att *de* frireligiösa, som se saken litet
djupare och skarpare, hafva protesterat mot denna motion. Vi
hafva sett, att en man, som dock alltid ansetts och som alltid
måste erkännas såsom främste man inom det frireligiösa partiet,
själf offentligen har manat sina meningsfränder, att de borde
yrka afslag å denna motion. Det är alldeles uppenbart, att den
mannen tänker klarare än motionärerna.

Blir så fråga om de motiv, som kunna föreligga för en sådan
ordning, som här är föreslagen, så försökte icke den förre tala-
ren ens påstå, att här skulle vara fråga om någon samvetssak
eller om religionsfrihet. Det håller jag honom räkning för. Det
kan icke vara tal om det här. Hvad är här fråga om, när man

nu vill ha den här föreslagna ändringen i afseende å dopet? Det finns ingen människa, som hindrar en lekman eller en fri-religiös församlings eller ett frireligiöst samfunds föreståndare att förrätta dop. Men hvad är det nu, som då skulle vara det oriktiga? Jo, att i svenska kyrkans församlingsbok skrivas orden »icke af svenska kyrkan döpt». Där antecknas sålunda bara det enkla historiska faktum. Kan någon människa vilja säga, att det kan utöfva något slags religiöst tvång, att när det anmäles, att ett barn är födt och på det angifna sättet döpt, så skrives i kyrkoboken »icke af svenska kyrkan döpt»?

Och hvad begrafning angår, så har jag heller aldrig hört, att därvid skulle vara något slags samvetstväng. Vid jordfästning — det veta alla herrarna — läses en kort bön, mot hvilken väl aldrig något kristet samvete reagerar; så läses ett par bibelspråk, ett par psalmverser samt Fader vår och välsignelsen. Kan detta på något sätt besvära en människas samvete? Sedan får den frikyrkliga predikanten hålla hur mycket tal han vill vid grafven, och ingen människa hindrar honom därifrån. Är här skäl till att uppväcka strid och bitterhet?

Motionen går ut på att inom den svenska kyrkans egna rämärken sönderbryta gammal kyrklig ordning, mot hvilken i sak intet har kunnat anmärkas — och en kyrkans ordning på fundamentala punkter, ty sättet och ordningen för den sakramentala förvaltningen är en fundamental punkt i den kyrkliga ordningen.

Hvad skulle de frireligiösa säga, om jag väckte en motion i Riksdagen om huru de skulle inom sitt frireligiösa samfund få utföra en kyrklig handling? Men här, då ingen besväras af det, här skall den svenska kyrkan icke få utföra akterna efter sin ordning!

Den svenska folkkyrkan har berättigade kraf på att den svenska Riksdagen ger henne åtminstone ungefär liknande rätt och stöd, som svenska Riksdagen icke förmenar andra samfund.

Så mycket mindre är det skäl att här göra någon sådan ändring, som man kan hänvisa till 1873 års dissenterlag. Den siste talaren sade visserligen: vi vilja icke begagna oss af den. Ja, hvarför icke? Jag vill icke säga, att jag önskar, att ni skola göra det; det säger jag icke, det ber jag att få betona. Men vill ni icke begagna er af 1873 års dissenterlag, då skola ni också vara någorlunda lydiga eller åtminstone icke alltför upp-roriska mot gällande kyrkoordning. Jag upprepar, att jag härmed icke vill säga, att jag önskar, att ni skola begagna er af anvisningen i dissenterlagen.

Men den siste talaren sade: vi hafva icke skilt oss ifrån kyrkan, fastän vi icke kunna gilla en del af de kyrkliga dogmerna. Vi äro uppfostrade i svenska kyrkan, men vi äro af olika mening om vissa dogmer m. m. — jo, så sade den före-

Ang. lek-
mannadop
m. m.
(Forts.)

Ang. lek-
mannadop
m. m.
(Forts.)

gående talaren — eller om han icke sade det, så menade han det åtminstone. Det är icke bara kyrkoordningen, det här i grunden gäller. Å nej, herr Gullberg, jag känner er nog! Jag skulle kunna säga, hvilka punkter det här egentligen är fråga om och där vi äro af olika mening. Det är allt äfven i fråga om läran, det är icke blott i fråga om ordningen.

Slutligen skall jag be att få säga ett par ord om lagutskottets förslag. Då ber jag först att få göra en anmärkning emot lagutskottets motivering. Det vill här förordas en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning. Men så ger utskottet ett bestämdt direktiv i sitt utlåtande rörande den riktning, i hvilken utredningen skall gå. Det är en anmärkning.

Så, herr professor, är det en anmärkning till. Och det är den, att lagutskottet har i sitt förslag gått ett långt stycke ut-
öfver hvad motionärerna hafva begärt. Motionärerna hafva begärt, att föreståndare för missionsföreningar af ett visst slag skulle få ifrågavarande rätt. Lagutskottet inskränker sig icke till det, utan begär, att Kungl. Maj:t »täcktes låta utreda, under hvilka villkor annan person än präst inom svenska kyrkan må kunna tillåtas att inom svenska kyrkan förrätta dop och jordfästning». — Således, hvilken annan som helst, man och kvinna, frireligiös, ateist, hvem som helst skall få rätt att förrätta de ifrågavarande akterna. Så liberala ha ni varit i lagutskottet! Det tycker jag är att gå något för långt. Och äfven om jag icke hade andra skäl för att yrka afslag än dem, hvilka jag nu anført, så ansåge jag mig härutinnan hafva fullt tillräckligt skäl att göra det.

Jag yrkar, herr talman, afslag.

Herr Alexanderson: Det är uppenbart, herr talman, att lagutskottets majoritet varit synnerligen liberal. I förrgår hörde vi, att herr vice talmannen är långt liberalare än den nuvarande regeringen, men nu hafva vi här i detta utskottsutlåtande fått något, som gått alldeles för långt till och med för *hans* liberalism.

Då jag nu emellertid går att något försvara utskottets utlåtande, ber jag att få betona det, som på slutet kom fram i herr vice talmannens yttrande, nämligen att det allra mesta af hvad herr vice talmannen här anført, liksom också det allra mesta af hvad en ärad reservant i lagutskottet här anført, icke angår utskottets utlåtande — det enda, till hvilket här yrkats bifall, det, till hvilket också motionären här i dag i sitt yttrande anslutit sig — utan det var en kritik riktad mot vissa passus i den motion, på grundvalen af hvilken lagutskottet kommit med sitt utlåtande.

Detta var fallet med hela resonemanget om att öfverlåta åt ett visst antal, t. ex. femtio medlemmar af en frikyrkoförsamling att sjelfva välja sin pastor, utan att man skulle få några andra

garantier. Det var också fallet med talet om Konungens befallningshafvande och hvad denna myndighet hade med ifrågavarande sak att göra. Här om står ingenting alls i utskottets vare sig motivering eller kläm, utan utskottet har gått efter en mera neutral linje, som har lämnat öppet för den kommande utredningen att försöka leda fram på hvilka linjer, under hvilka garantier, på hvilka villkor den ifrågavarande rätten skulle kunna beviljas de frikyrkliga.

Om Riksdagen går att begära en sådan utredning af Kungl. Maj:t, tror jag, i olikhet med herr vice talmannen, i allt fall, att man icke riskerar, att Kungl. Maj:t skall fatta denna anmodan så, som om den gällde, att Kungl. Maj:t skall föreslå Riksdagen, att hvem som helst, frireligiös eller ateist eller hvem det vara må, skulle få tillåtelse att förrätta dessa akter. Nej, i uttrycket »det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, *under hvilka villkor* annan person än präst inom svenska kyrkan må kunna tillätas», sammanhållet med den synnerligen försiktiga motivering, som lagutskottet bifogat sitt utlåtande, ser nog Kungl. Maj:t med all säkerhet anledning att gå särdeles försiktigt fram i den här frågan.

Ett motiv för afslag, som man har framhållit med mycken verkan icke blott — och det mer i förbigående — i debatten i dag, utan vida mer i den enskilda diskussionen rörande denna fråga, har varit det, att ifrån de frireligiösa egna främsta målsmän man har bedt motionärerna vara goda att yrka afslag å sitt eget förslag. Man har sagt, att det sålunda visar sig, att de här motionerna hafva framkommit förhastadt och utan att hafva bakom sig de autoritativa ledarna bland de frireligiösa. Jag ber dock att få med styrka påpeka, att äfven den anmärkningen riktar sig mot motionärerna, mot motionärernas väg att anvisa en speciell linje, men den träffar alldeles icke utskottets utlåtande, som håller de olika linjerna öppna och bara anhåller om en utredning i allmänhet rörande de villkor, under hvilka en sådan här tillåtelse skulle kunna gifvas. Det är så mycket tydligare, att så förhåller sig, som vi i förrgår, den dag man antog, att denna fråga skulle förekomma i Riksdagen, i de frireligiösa ledande tidning här i Stockholm, Svenska Morgonbladet, fingo se en ledande artikel, i hvilket obetingadt tillstyrktes bifall till lagutskottets hemställan hvad angår såväl dop som jordfästning; och det betonades skarpt hvilken skillnad det var, hvilken förbättring utskottets utlåtande innebar, hur det undanröjde de betänkligheter, man kunde rikta mot motionerna och deras kläm, sådan den var formulerad. Det argumentet tror jag således icke man så mycket behöfver fästa sig vid.

Nu har herr vice talmannen i dag betonat, att en alldeles särskildt framskjuten man bland de frireligiösa yttrat sig synnerligen skarpt mot motionerna; och jag tyckte, att han också

Ang. lek-
mannadop
m m.
(Forts.)

Ang. lek-
mannadop
m m.
(Forts.)

vill antyda, att den ifrågavarande frireligiösa auktoriteten för sin del vore nöjd med de nuvarande bestämmelserna och icke önskade däri få någon ändring, åtminstone icke i fråga om den fördelaktiga lösning med afseende å dopet, som biskopskonferensen på 1890-talet lyckades åstadkomma. Det är i så fall ändå anmärkningsvärdt, att vid tre kyrkomöten å rad, såsom af utskottets utlåtande framgår, just den åsyftade mannen har väckt motion, afseende att få en förändring till stånd härutinnan.

Saken ligger väl snarast egentligen så, att det diplomatiska mästestycke, som framgick af biskopskonferensen på 1890-talet, var sådant, att båda de stridande parterna den gången innerst hoppades hafva vunnit den verkliga segern i längden. Den ståndpunkten vill icke herr vice talmannens åsyftade motståndare i det afseendet frångå. Han anser, att det fortfarande tillkommer frikyrkliga församlingsföreståndare att förrätta kyrkligt dop. Han vill blott, att det skall tydligare och klarare anmärkas i lagen. Lagutskottet åter är af den uppfattningen, att genom den åsyftade bestämmelsen tillskapades en synnerligen stor *oklarhet*, och utskottet har framdragit bevis på den saken. Vi hafva ju sett, hurusom från högt framstående män inom svenska kyrkan hafva uttalats diametralt motsatta åsikter om hvad som för närvarande gäller. Den ena biskopen säger, att det är höjdt öfver hvarje tvifvel, att lekmannadopet är att anse såsom fullt gällande inom svenska kyrkan under vissa omständigheter. Den andra däremot säger, att det har icke någon kyrkorättslig betydelse alls.

Att komma ut ur denna oklarhet har utskottet icke kunnat anse vara annat än ett godt.

Om man skulle kunna hysa vis-a betänkligheter med anledning af att frågan nu en gång kommit i ett litet egendomligt läge beträffande rätten att förrätta dop, och om vissa betänkligheter där skulle kunna göra sig gällande äfven ur den synpunkten, att dopakten är ett trappsteg fram till vidare kyrkliga förrättningar, att dopakten sålunda, om jag så må uttrycka mig, utgör porten till rätten att blifva konfirmerad och begå nattvarden inom svenska kyrkan, o. s. v. — om man, säger jag, ur den synpunkten skulle kunna hysa särskilda betänkligheter, kan jag däremot icke alls se, hvilka betänkligheter, som verkligen skulle kunna resa sig emot den begärda rätten för de frireligiösa församlingsföreståndare att få förrätta jordfästning.

Den ärade reservanten inom utskottet ville säga, att det är ett steg i rakt motsatt riktning mot hvad man eljest brukar gå. Lagstiftningen har, menar han, ingalunda gått i den riktningen att utvidga rättigheterna, utan den har i stället gått i den riktningen att erbjuda den, som icke vill underkasta sig svenska kyrkans ordning, att få utträda ur densamma. Jag vet icke, hur han har läst den svenska lagstiftningens utveckling från

Aug. lek-
mannadop
m. m.
(Forts.)

konventikelplakatets upphäfvande till denna dag, men jag har svårt att förstå, hur man kan vara blind för det faktum, att svenska kyrkan och svenska statsmakterna tvärtom hafva gått vederbörande till mötes steg efter steg, så att där i själfva verket icke återstår så mycket i våra dagar af det tvång, som en gång fanns. Men egendomligt nog, detta tvång står kvar vid det tillfälle, då den döde skall läggas i mullen. Han kan vara medlem af svenska kyrkan hela sitt lif utan att vara förpliktad att träda i direkt beröring med kyrkans officiella funktionärer under hela detta jordelif. Men då han är död och skall läggas i mullen, då måste en svensk statskyrkopräst komma och kasta mullen öfver hans kista och där uttala de religiösa betraktelserna, äfven om han själf har under sitt lif till själasörjare haft en helt annan person, som stått honom och hans familj synnerligen nära, en person, som därigenom är på allt sätt mera skickad att på ett för de efterlevandes känslor tilltalande sätt yttra sig vid det tillfället än en personligen kanhända fullkomligt främmande officiell funktionär.

Jag har också svårt att förstå, hur herr vice talmannen kunde finna det åtminstone gifvet, att man här icke kunde tala om någon sorts samvetssak, om någon religiös synpunkt på frågan. Saken ligger väl, såvidt jag kan förstå, tvärtom så, att de betänkligheter, som kunna göras gällande *emot* de af lagutskottet föreslagna riktlinjerna, röra sig helt och hållet inom den kyrkliga *ordningens* synvinkel; men hvad som talar för de af lagutskottet föreslagna riktlinjerna är just de *rent religiösa*, de för samvetet och religionskänslan afgörande synpunkterna. Det är detta, att man vill lindra på tvånget för de religiöst kännande att kunna få uttryck för sina religiösa känslor endast i bestämdt fastslagna former, medan det till följd af den nu en gång försiggångna utvecklingen har känts för dem som ett behof, en nödvändighet att få röna en vida större personlig frihet.

Det steg, som här föreslagits, är i själfva verket icke något stort, nytt, revolutionerande, enastående steg, utan det betecknar ett litet led i en sedan årtionden sakta och stilla försiggående utveckling, om hvilken jag sannerligen tror utskottet lugnt kan säga, att om utskottet befordrar densamma, så har det icke tagit något steg, som kan sägas upplösa det religiösa lifvet, utan det har tvärtom gifvit detta religiösa lif tillfälle att taga sig det uttryck, som passar nutiden.

De ärade reservanterna i utskottet hafva ställt sig på den rent formella ståndpunkten att säga, att detta, som nu skulle skrivas om, har Riksdagen redan begärt. Ja, de tyckas vilja påstå, att Riksdagen redan gått mycket längre, de tyckas vilja säga, att 1909 års riksdag begärt en mycket vidare utredning i detta stycke. Ehuru Riksdagen då icke angaf en viss riktlinje, i hvilken ändring borde ske, ligger den förevarande frågan i

Ang. lek-
mannadop
m. m.
(Forts.)

alla fall innesluten, mena de, i den mycket större utredning, som begärdes af 1909 års riksdag. Jag kan icke förstå, hur man kan försvara den uppfattningen, då det ju där var fråga om rätten att utträda ur svenska statskyrkan; här däremot är fråga om rätten för dem, som stanna kvar inom svenska statskyrkan, att där röra sig i något friare former vid sin religionsöfning. Säsom motionären nyss har yttrat, säga hans meningsfränder: vi vilja icke gå. Det må nu sägas från statskyrkans sida: ni få vara goda och gå i alla fall, därest ni vilja hafva de friheter, ni begära. Men man kan dock icke sluta ögonen för det faktum, att det har visat sig, att 1873 års förordning om främmande trosbekännare har haft synnerligen ringa betydelse. En ytterst obetydlig del af de religiöst sinnade, icke direkt till den högkyrkliga ordningen sig närmast anslutande svenska undersåtarna, har velat och kunnat begagna sig af 1873 års förordning. Antag för öfrigt, att en stor frireligiös församling säger: vi äro evangeliskt-lutherska; då kunna de ingenting göra. Det står nämligen i den nämnda förordningen, att det är de, som *icke* omfatta den evangeliskt-lutherska läran, hvilka hafva rätt att på vissa villkor såsom främmande trosbekännare bilda egna samfund.

Jag kan således icke se, att dessa båda frågor hafva något nödvändigt samband med hvarandra, och det fann icke heller Andra kammaren för två år sedan, då den biföll herr Byströms motion — året efter sedan Riksdagen aflåtit 1909 års skrivelse.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Gullberg: Jag vill uttala min förvåning öfver herr vice talmannens anförande i dess första del. Jag hoppades verkligen, att herr vice talmannen skulle hafva erinrat sig sina vackra ord till förmån för de samvetsömma för ett par dagar sedan. När han då lyfte varnande sitt finger emot en af kammarens ärade ledamöter, som gjorde ett uttalande, hvilket kanske kunde missförstås såsom ett klander emot dessa samvetsömma, hoppades jag, att jag för min motion skulle komma att få vice talmannens understöd.

Jag har visst icke, mina herrar, velat, såsom herr vice talmannen sade, kasta in vare sig i statssamhället eller i kyrkoförsamlingen någon strid eller något split. Men jag har velat framföra de önskingar, som jag vet göra sig gällande i vida frikyrkliga kretsar. Om nu själfva motionen i brådskan vid riksdagens början kanske icke fullt fick den utarbetning, som hade varit behöflig, så beklagar jag det. Men jag anser i alla fall, att en skrivelse bör aflåtas till Kungl. Maj:t om utredning af dessa förhållanden, på det att ett lagförslag sedan må kunna framläggas för Riksdagen och kyrkomötet. Då böra väl alla

garantier finnas för att det icke blir en lag antagen, som rifver sönder den svenska statskyrkan.

Nu säger herr vice talmannen: »Ingenting förhindrar dem att döpa». Nej, det finnes icke något hinder. Men sedan inskrifvas dessa döpta barn i kyrkans böcker med denna, som jag tycker, negativa, oformliga anteckning: »icke af svenska kyrkan döpt». Den ursprungliga anteckningen lydde: »döpt af lekman». Men efter den omtalade biskopskonferensen heter det: »icke af svenska kyrkan döpt». Det har emellertid utvecklats sig en olika praxis vid konfirmation af dessa dop. En kyrkoherde från herr vice talmannens eget stift har upplyst mig om, att där nere företages ingen särskild konfirmation af dessa dop, utan när ett sådant barn anmäler sig till undergående af konfirmation för nattvardsgång, strykes i och med detsamma utan något vidare anteckningen ut, och så är det barnet en fullmyndig medlem af svenska statskyrkan. I vissa trakter, såsom i Karlstads stift, går det till så, att sedan barnkullarna äro färdiga, kunna föräldrarna, om de vilja, kalla hem pastorn och han läser öfver barnen, som samla sig i en ring omkring honom: Fader vår, och Herren välsigne Eder. Sedan införas de såsom döpte i kyrkan. Ja, detta visar, att förhållandena äro sådana, att de behöfva ordnas och redas. På kyrkomötet har icke herr vice talmannen visat sig fullt så oförstående för denna sak, som han i dag visat åtminstone i första delen af sitt anförande.

Det har äfven sagts: Ingenting förhindrar dem att själfta jordfästa. Ja, det stod i en af Stockholms tidningar häromdagen, att man kunde gå till väga på ungefär följande sätt: man kör till kyrkogården och ställer ned liket i grafven och sedan läser man och sjunger. Därefter sänder man bud till kyrkoherden och meddelar, att nu hafva vi ställt ned ett lik på kyrkogården och nu kan kyrkoherden gå dit och kasta på de tre skoflarna mull. Jag tycker, att en sådan väg är högst vanvördig, och jag kan icke alls rekommendera den. Jag tror visst, att det några ganger har gått till så i vårt land, men jag vill säga, att ett sådant tillvägagångssätt har åtminstone icke mitt gillande.

Hvarför skall då icke en frikyrklig församlingsföreståndare kunna med legal verkan få förrätta jordfästning? Särskildt tycker jag, att prästerna icke behöfde känna sig så rädda för det. De klaga ju ganska ofta i de stora församlingarna öfver att de hafva för mycket att göra.

Vi hafva i vår motion olyckligtvis kommit att säga — och därvid fäste sig särskildt herr vice talmannen — att dessa frikyrkliga församlingsföreståndare skulle få fullmakt från Konungens befallningshafvande. Herr vice talmannen utelämnade, förståndigt nog från hans synpunkt, det uttryck, som följer: »eller annan myndighet». När jag skref motionen, tänkte jag verkligen först att skriva: Domkapitel. Men med kändedom om,

Ang. lek-
mannadop
m. m.
(Forts.)

Ang. lek-
mannadop
m. m.
(Forts.)

att man i allmänhet har mycket mer förståelse att vänta från länsstyrelserna, när det gäller sådana här saker, skref jag Konungens befallningshafvande. Men skulle det bli domkapitlet, som får utskrifva fullmakten, så anser jag det icke alls oriktigt eller olämpligt, och jag skall icke säga: »domkapitlets licens eller fullmakt bryr jag mig icke om».

Jag var för några år sedan i Amerika. Där finns ingen statskyrka, men det finns många fria kyrkosamfund. Jag kom dit som en främling, men jag hade icke vistats där många dagar, förrän en af dessa organisationer sände mig en licens. Jag fick både begravva och viga och döpa med legal verkan i det landet, där jag vistade endast några månader såsom en främling. Här i mitt fosterland har jag predikat, döpt och utdelat nattvarden, men utan någon legal rättighet därtill. Det har gått bra och jag hoppas, att det skall gå så äfven i fortsättningen. Om icke dessa förhållanden lagligen ordnas, så går den frikyrkliga rörelsen sin väg fram i alla fall och kommer tvifvelsutan att utveckla sig hädanefter som hittills, men jag tycker, att man borde kunna försöka åtminstone att lagligen ordna förhållandena. Därför, herr talman, tillåter jag mig ännu en gång att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Stadener: Herr talman, mina herrar! Jag har i detta ärende samma slut att komma till som vice talmannen, nämligen yrkande om afslag på motionen och utskottets förslag. Men det är mig angeläget att säga, att jag har en något annan synpunkt på dessa ting, än hvad vice talmannen utvecklade.

Vice talmannen tog saken, efter hvad jag tror, så godt som enbart från den sidan, att här var fråga om ett angrepp mot gammal god kyrklig ordning, som han ville bevara. Jag tror likvisst, att detta är att i rätt stor mån misskänna motionens syfte. Om man försöker gifva sig in på dess psykologi, torde man finna en tydligt framträdande försonlighet i motionen. Jag betraktar det som en lycka, att motionären icke, såsom jag förmodar, yttrar sig flera gånger i denna diskussion, ty då är jag rädd för att han så småningom förstör det gynnsamma intryck motionen gifvit mig. Jag ville gärna bevara det så länge som möjligt. Om motionen vore bara ett angrepp, om den icke hade höjt sig till något annat och högre syfte än att upprepa de många gånger gjorda försöken att få loss en eller annan sten i denna gamla organisation af de religiösa krafterna i vårt land, som vi kalla vår svenska kyrka, då är min ståndpunkt mycket lätt att välja.

Jag har den öfvertygelsen, att en statligt ordnad kyrka i vårt land är af det största värde och att dess fasta former mycket väl kunna förenas med reformvillighet, och jag vill därför icke vara med om en enda åtgärd, som kan bidra till att för-

störa den kyrkan. Jag går ännu längre. Om vi bragte den kyrkan om lifvet, skulle äfven sådana, som vore ganska ointresserade för kyrkliga och religiösa spörsmål, snart se, att vi komme här i landet in i en period af religiös förvirring och religiös okultur, och de skulle önska, att de kunde rifva den kyrkan upp ur mulden igen.

Men nu är jag icke alldeles viss om, att föreliggande motion är att fatta i första hand som ett angrepp mot den kyrkliga ordningen. Om jag jämför denna motion med dem, som förelagat senast i Riksdagen — det var visst år 1910 — står dock denna motion betydligt framom de två, som då väcktes. Då gällde det ock jordfästningen, fastän motionärerna i Andra och i Första kammaren kommo till något olika slut. I Andra kammaren resonerade motionären genomgående ironiskt på detta sätt: prästerskapet har för mycket att göra, man hör dess ständiga klagomål, vi frikyrkliga erbjuda oss som barmhärtiga samariter att hjälpa prästerna, och det alldeles gratis, huru skall man kunna refusera detta anbud? Den andre motionären, som tillhörde Första kammaren — och trots den ändrade sammansättningen i kammaren torde nog åtskilliga erinra sig hans motion — utmärkte sig för att återgifva en eller annan berättelse om mer eller mindre otillbörliga uppträden, som prästerskapet skulle hafva låtit komma sig till last vid jordfästningsceremonien. Den förnämsta af dessa berättelser blef dock under debatten uppvisad såsom fullständigt sanningslös.

Om jag jämför den föreliggande motionen med nyssnämnda motioner, står denna betydligt framom dem. Det synes mig, att dess skaplyne är ironiskt och visar en önskan att vilja komma till en öfverenskommelse. Om nu detta är riktigt, är det så, att bakom denna motion finnes en utsträckt hand, betyder motionen verkligen följande: låtom oss försöka att här i landet finna en för både stat och kyrka och enskilde acceptabel lösning af det problem, som den religiösa desorganisationen i Sverige faktiskt är — betyder motionen detta, så menar jag, att man skall svara på den med förståelse. Då skall man icke taga sin tillflykt än en gång till det gamla kyrkliga »non possumus», utan svara med omsikt och framsynthet.

Jag anser emellertid icke, att vare sig motionen sådan den nu föreligger eller utskottets förslag utgöra bärkraftiga dokument för inledande af sådan förhandling, jag nu antydt. De äga åtskilligt af hastverkets karaktär och röja rätt mycken oklarhet.

Hur kan man t. ex. påstå — det var detta, som närmast uppkallade mig — att det är en oformlighet att för den lekmannadöpte anteckna i kyrkoboken: »Icke af svenska kyrkan döpt»? Man kan säga åtskilligt om denna anteckning, men från det formellas synpunkt synes den mig alldeles oklanderlig. Eller hur kan man, såsom i utskottets yttrande sker, begagna ett så-

Ang. lek-
mannadop
m. m.
(Forts.)

dant begreppsstridigt uttryck som detta: »redan nu förrättas i stor omfattning såväl dop som andra *kyrkliga* förrättningar af frikyrkoförsamlingarnas predikanter». Dessa förrättningar blifva *frikyrkliga* förrättningar och äro icke kyrkliga förrättningar.

Hvarken motionen eller utskottet har, om jag nu skall fortsätta undersökningen, haft sinne för att en sådan akt som jordfästningsceremonien är något annat än en privat akt, som åsyftar de sörjandes uppbyggelse. I själfva verket är den en samhällshandling. Det är samhällsorganisationen, som i gestalt af en sin representant tager afsked i, låt vara enkla, men högtidliga former af den döde. Hvarför icke lägga denna sociala synpunkt på frågan?

Jag tror slutligen icke, och häri är jag af samma mening som vice talmannen, att man riktigt tänkt sig in i de stridigheter och de praktiska svårigheter, som skulle blifva en följd af ett omedelbart bifall till motionen och lagutskottets förslag. Våra jordfästningar i ett stort antal af församlingarna i synnerhet på landet försiggå numera nästan hela året om i kyrkan, och det torde dock vara tämligen ogörligt att utan vidare påbjuda kyrkans öppnande för jordfästningsförrättande af en kyrklig predikant.

Jag skall icke fördjupa mig i dessa detaljer. Jag anser, att dessa frågor *böra* lösas och jag har lika liflig önskan som motionären att få dem lösta, men lösningen bör sökas i ett större sammanhang, i samband med frågan om de frikyrkliga organisationernas förhållande till statskyrkan.

När jag därför yrkar afslag, beror det icke därpå, att jag underkänner det värdefulla i denna motion eller dess uttalade önskan om en kyrklig valör åt den religiositet, som företrädes i de frikyrkliga samfunden. Många svårigheter finnas nog att öfvervinna, innan vi komma till en lösning af denna stora fråga, men hvarför skulle vi icke taga mod till oss och försöka bygga Sveriges kyrka så bred, att där skulle vara plats för enhvar, som har sinne icke blott för det enskilda samvetets frihet, utan äfven för värdet af samhörighet med det stora folksamhället. Skulle det icke vara skäl, att vi gjorde ett ärligt försök i det stycket?

Jag vill till sist säga, att när jag yrkar afslag, så är det icke därför, att jag tycker så synnerligen bra om den formulering, som reservationen fått. Jag tror icke, att den är lycklig. Den består i en hänvisning till utredning om vidgad rätt till utträde ur kyrkan. Men som jag redan antydtt, är motionens syfte rent motsatt. Den åsyftar en vidgad rätt till erkännande inom kyrkan, och det synes mig vara en mera positiv syn på saken än reservationens.

I förhoppning om att snart få upplefva ett verkligt försök

till positiv lösning af denna fråga, då äfven frågorna om dop och jordfästning komma före, ber jag nu att få yrka afslag.

*Ang lek-
mannadop
m. m.*

(Forts.)

Herr Nilson, Karl: Herr talman! Det är en underlig fråga denna. Å ena sidan säges förslaget hafva liten eller ingen betydelse och å andra sidan stor, ja, vara rent af revolutionärt. Jag tror icke, att, hur man än ser saken, man kan komma ifrån, att spørgsmålet är synnerligt betydelsefullt. Den siste ärade talaren har ock sagt ifrån, att frågan måste lösas, bör lösas. Det föreliggande förslaget är ju ett ärligt menadt försök att få frågan löst, och då man kommer till det slutresultat, att man önskar en skrifvelse för att komma till en uppgörelse i denna sak, tyckes det mig, att den siste ärade talaren nu kunnat gå med på ett skrifvelseförslag, om han verkligen önskat frågans lösning. Det är nog för mången ingen obetydlighet, det är fråga om; och jag skall i detta sammanhang be att få säga, att det är särskildt dopfrågan, som för mig spelar hufvudrollen. Det är ingen obetydlighet, då man ser på denna sak och hvad därmed sammanhänger. Det har sagts här af herr vice talmannen, att det lugnade sinnena, när man vid biskopskonferensen 1898 kom till det resultat, att anteckning skulle ske i kyrkoboken, att barn, som döpts af lekman, »icke är af svenska kyrkan döpt».

Jag tror sannerligen icke, att det lugnat sinnena det allra minsta, utan jag tror tvärtom, att från den dagen datera sig de svårigheter och misshälligheter, som härmed visat sig vara förenade. Om vi tänka efter, hvad denna anteckning, »icke af svenska kyrkan döpt», betyder, finna vi, att den för den det gäller kan medföra ganska svårartade förhållanden i framtiden. Denna anteckning kan icke tydas på annat sätt, än om det stode »icke döpt», och då ett sådant meddelande lämnas i prästbetyget, tydes det och verkar, som om personen icke vore döpt, och dock är han döpt, fastän af lekman. Vid kyrkomatrikeln finnes visserligen en bilaga, som upplyser om dopet och huru det tillgätt, men anteckningen i prästbetyget står dock kvar. När barnet sedan vuxit upp och skall in i skolan eller ut i lifvet, kan denna anteckning föranleda mycket tråkiga förhållanden. Jag skall emellertid icke närmare ingå härpå, ty hvar och en förstår, huru härmed förhåller sig. För att råda bot för dessa missförhållanden har motionen kommit till, och jag kan icke finna, att det skulle vara annat än lyckligt, om kammaren behjärtade denna motion och ginge med på utskottets hemställan.

Herr vice talmannen frågade, hvad de frikyrkliga skulle säga, om han komme och föresloge en viss ordning inom en frikyrklig församling. Jo, härpå skulle de frikyrkliga svara: det har herr vice talmannen icke rätt till, enär han icke tillhör den församlingen, men var så god och anmäl sig såsom medlem, så följer därmed både rösträtt och förslagsrätt. Exemplet duger

Ang. lek-
mannadop
m. m.
(Forts.)

således icke, ty det kan icke bestridas, att de frireligiösa dock tillhöra svenska kyrkan, och som medlemmar i denna hafva de full rätt att väcka förslag om huru de önska, att ordningen skall vara inom den svenska kyrkan, och något annat är det icke, som här föreligger. Det är icke lämpligt att fortsätta med argumentet, att de frikyrkliga icke äro medlemmar af svenska kyrkan. De vilja vara det och äro det af öfvertygelse, äfven om de finna, att en eller annan kyrklig anordning icke lämpar sig för dem eller för kyrkan och därför i sådant afseende föreslå ändringar. Det är också på grund däraf som detta förslag här föreligger, och jag skulle vilja vördsamt tillstyrka kammaren att antaga detsamma.

Hvad sedan beträffar begrafningar har det redan förut påvisats, huru orimligt det skulle vara att gå den väg, som — underligt nog — en särskildt framstående person på det frikyrkliga området i en tidningsuppsats anvisat. Jag vill icke närmare inlåta mig härpå, ty det är orimligt att tänka sig sådana förhållanden. De frikyrkliga önska i stället att vara all mänsklig ordning undergifna och således äfven begrafningsordningen. Då man stöder sig på en auktoritet, som lämnar råd och anvisningar af detta slag, gör man den frikyrkliga rörelsen orätt. Ty undersöka vi hvad som synes ligga till grund för denna auktoritets uttalande, finna vi den i följande formulering: Om detta förslag kommer att antagas, får *jag* icke döpa och icke heller begrafva. Det är sålunda för honom något subjektivt, och jag hoppas, att kammaren icke härtill måtte taga mera hänsyn, än det rättvisligen förtjänar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Holmquist: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning af hvad herr Stadener yttrade. Enär alla de synpunkter, som inverkat på mig, redan blifvit framhållna af herr Alexanderson, skulle jag kunnat inskränka mig till att instämma med honom, men då i herr Stadeners uttalande låg, enligt min uppfattning, en fullständig dualism, skall jag be att få säga några ord.

Herr Stadener fällde en ganska hård dom öfver motionen och i viss mån äfven öfver utskottets utlåtande, då han sade, att dessa båda aktstycken vittnade om ett hastverk eller hade karaktären af ett hastverk. Å andra sidan ger han ett erkännande åt, hvad som innerst ligger inneslutet i motionen och utskottets betänkande, då han tillägger, att han för sin del gärna skulle önska, att kyrkan vore bred och att inom densamma kunde rymmas olika religiösa tänkande utan hänsyn till deras ställning till vissa dogmatiska förhållanden. Jag kan icke neka till att hans uttalande i frågan icke mycket skiljer sig från det »non possumus», som han med rätta betraktade som en mycket

dålig kyrkopolitik. Jag hade hoppats, att han med de vackra premisser han hade skulle såsom sitt yrkande hafva kommit till bifall till utskottets betänkande.

Herr vice talmannen yttrade i sitt anförande, att han med förvåning och beklagande hade mottagit den föreliggande motionen. Jag har haft tillfälle att under några af de senaste kyrkomötena vara närvarande, då frågor, likartade med den nu föreliggande, diskuterats, och jag må säga, att jag icke kan förstå, att icke herr vice talmannen varit tämligen beredd på att en motion af det innehåll, som här föreligger, skulle se dagens ljus inom svenska Riksdagen. Går man in på den senare tidens historiska utveckling på dopfrågans område, träffar man först på det första dopcirkuläret. Det kan icke vara herr vice talmannen obekant, att då detta cirkulär bereddes under den tid jag hade äran att vara expeditionschef i ecklesiastikdepartementet, fanns det en mäktigt verkande kraft, och det var den mannen, som här i dag betecknats såsom en af de frireligiösas främste. Under beredelse-tiden förklarade ett ganska stort antal af Sveriges förnämsta biskopar, att lydelsen af det första dopcirkuläret beredde Kungl. Maj:ts regering en oantastlig ställning och tillfredsställde alla kraf, som svenska kyrkan hade rätt att ställa på ett sådant cirkulär. Sedan kom den af herr vice talmannen omtalade så kallade gungningen. Det var det svenska prästerskapet, som, såsom jag tror, med ett visst åsidosättande af flera episkopat hade en annan mening. Så sammanträdde biskopskonferensen, och enigheten inom densamma var visserligen icke fullständig, men de flesta ansågo dock, att det hela skulle kunna pacificeras genom att orden »döpt af lekman» utbyttes mot »icke af svenska kyrkan döpt». Jag har nu, trots rikliga tillfällen vid flera kyrkomöten att höra all den teologiska visdom, för hvilken dessa möten utan all fråga utmärka sig, och trots allvarliga försök att studera den teologiska litteraturen, icke kunnat komma till den meningen, att detta uttryck »icke af svenska kyrkan döpt» är ett logiskt uttryck.

Emellertid säger herr vice talmannen, att förhållandena efter sista dopcirkulärets utfärdande skulle ha blifvit lugnare. Ja, det är nog så, som här nyss förut blifvit nämnt, att af det lugnet har åtminstone icke något förspotts vid de tillfällen, då »en bland de främsta» af de frireligiösa uppträdt med sina kraf på att fortfarande få använda det första dopcirkuläret och att dess inskrifningsord ånyo måtte blifva legalt fastställda. Således måste jag komma till det resultatet, något, som också utskottet uttryckligen säger, att dopfrågan eller de frireligiösas ställning i förhållande till lekmanadopfrågan i hela dess vidd är en fullständigt outredd fråga. Efter mitt begrepp gör lagutskottet icke annat än en hemställan till Kungl. Maj:t, som bör kunna föranleda till full och tydlig klarläggning af denna fråga. Och jag hemställer till

Ang. lek-
mannadop
m. m.
(Forts.)

Ang. lek-
mannadop
m. m.
(Forts.)

herr Stadener, om icke detta kan vara både i den svenska statskyrkans och i de frireligiösa sanna intresse.

Hvad den andra frågan, jordfästningsfrågan, beträffar, måste jag för mig personligen säga, att den frågan har en annan och vida obetydligare ställning. Men då äfven den är framkastad och då det ju kan sägas, att det vid ett annat tillfälle kan förefalla hårdt, att — om en man eller kvinna under ett helt lif har följt de religiösa bruk och uppfattningar, som gjort sig gällande inom en frikyrkoförsamling, hvars medlemmar dock fortfarande stå kvar inom den svenska statskyrkan — just i det ögonblick, då den personen skall vigas till den eviga hvilan, en statskyrkopräst skall framträda. Det kan förefalla hårdt både för de efterlevande, som stått den aflidne nära, för hans trosvänner, och icke minst för statskyrkoprästen själf. Om sålunda äfven den frågan förelägges Kungl. Maj:t i utredningsväg, så kan jag icke finna annat, än att man gjort en gärning, som af förhållandena påkallats.

Det har sagts af motionären, att den gångna tiden utmärktes af, att man låtit förhållandena reda sig själfva och icke legalt ordnat dem. Man har låtit förhållandena gå tills vidare, och det är ju möjligt, att sådana utvecklingsformer äfven för framtiden väljas på detta område, men är det så bra i själfva verket? Är det icke bättre att laga efter lägenhet? Då nu en motion framkommit och då man både från de förnämste frireligiösa leden och från statskyrko-håll uttalat, att den innersta meningen i motionen är tilltalande, är det icke då en fördel ur statspolitisk ståndpunkt att utreda frågan och från denna utredning få ett lämpligt förslag.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *vice talmannen* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:r 20, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 56;

Nej — 59.

Föredrogs ånyo Första kammarens första tillfälliga utskotts den 23 och 24 nästlidne februari bordlagda utlåtande nr 1, i fråga om en af herr A. Petrén väckt motion, nr 65, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning af frågan om fängesläkarnes kompetens i rättspsykiatriskt hänseende. *Om fängesläkarnes kompetens i rättspsykiatriskt hänseende.*

I nu föredragna utlåtande hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att Första kammaren, med bifall till en af herr A. Petrén inom kammaren väckt motion, nr 65, ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda frågan om fängesläkarnes kompetens i rättspsykiatriskt afseende samt därefter vidtaga de åtgärder, som af utredningen kunde föranledas, och, om så syntes erforderligt, inför Riksdagen framlägga förslag i ärendet.

Herr Hallberg: Herr talman, mina herrar! Som jag under mångårig tjänsteverksamhet kommit i liflig kontakt med den verklighet, hvarom motionen rör sig, ber jag att få yttra några ord i frågan.

Det förefaller mig nämligen, som om utskottets betänkande vore något sväfvande för att utan vidare kommentarier utgöra grunden för kammarens beslut. Detta vare sagdt med all respekt för utskottet och dess förmåga att skriva betänkanden. Utskottets kläm lyder så: »att Första kammaren med bifall till motionen ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda frågan om fängesläkarnes kompetens i rättspsykiatriskt afseende samt därefter vidtaga de åtgärder, som af utredningen kunna föranledas, och, om så synes erforderligt, inför Riksdagen framlägga förslag i ärendet» — och det låter ju ganska enkelt och plausibelt i och

*Om fängelse-
läkares kom-
petens i rätts-
psykiatriskt
hänseende.*

(Forts.)

för sig. Men annorlunda torde det ställa sig, när betänkandet ses i belysning af utskottets motivering och de af motionären åberopade skäl för sin hemställan. Jag vill då först som sist förklara, att ingen kan lifligare än jag erkänna betydelsen af att fångars sinnesbeskaffenhet varder på ett betryggande sätt undersökt både till utrönande af deras tillräknelighet och till förebyggande af att en fånge, i fall af samhällsvådlig sinnessjukdom, vid frigifningen från fängelset släppes lös i stället för att behörigen omhändertagas. Men detta är ett och ett annat är, huru detta mål skall vinnas. Vid läsning af utskottets betänkande har det synts mig något ovisst, hvad utskottet menat, detta må nu bero på något negativt hos mig eller på något annat. Utskottet konstaterar, att det nu föreskrifna pensum i psykiatri för medicine licentiatexamen är för minimalt för att grundlägga för en fångelseläkare erforderlig teoretisk insikt och praktisk erfarenhet, men utskottet fortsätter därefter: I detta sammanhang må därjämte framhållas, hurusom fastställandet af bestämmelser om viss minimitjänstgöring vid sinnessjukanstalt såsom kompetensvillkor för vissa läkartjänster sannolikt skulle medföra äfven den fördelen, att den under senare år alltmera tilltagande svårigheten att få de underordnade läkartjänsterna vid hospitalen besatta så småningom skulle minskas. Detta resonemang leder åtminstone hos mig tanken på en höjning i allmänhet af nivån för ämnet psykiatri för flera grupper af läkare, nämligen för dem, som ämna söka sin verksamhet på områden, där detta studium är af särskild betydelse och sålunda icke endast fångelseläkare, utan äfven läkare på hospital och asyl, offentliga och privata försörjningsanstalter m. m. Kan sådant ske utan att studietiden oskäligt förlänges, är ju därom intet att säga. Men jag vågar äfven som lekman ifrågasätta, huruvida genom en dylik anordning, en nivåhöjning utefter en hel linje, utbildas läkare med kompetens särskildt som fångelseläkare. Jag betvivlar till och med, att motionären skulle finna en sådan kompetens till fyllest, äfven om naturligtvis tillståndet blifver bättre än det nuvarande. Att sluta af åtskilliga af motionären använda uttryck, måste jag antaga, att motionärens och således äfven utskottets mening är, att för behörighet att söka fångelseläkaretjänst skulle krävas en för sådan tjänst särskildt inriktad utbildning, såväl teoretisk som praktisk. Till den senare torde, såvidt jag kan förstå, bland annat höra tjänstgöring på kriminalasyl. Men är detta utskottets mening, så synes mig ett ord om varsamhet vara på sin plats. Förvisso är fångvården i behof af specialister på området, och af skickliga sådana, men att fordra en sådan speciell kompetens för alla fångelseläkaretjänster, äfven på de minsta kronohäkten, lär väl icke kunna ifrågasättas. Det skulle säkerligen icke låta sig göra att få alla dessa tjänster besatta, men äfven om så kunde ske, skulle kostnaderna ställa sig

öfverkomliga. Läkare måste naturligtvis finnas på alla fängelser för tillgodoseende af vården om de kroppsligt sjuka; och kan för behörighet till sådan befattning fordras en viss tids tjänstgöring på sinnessjukanstalt, är det så mycket bättre. Men fängsvårdens behof af en särskild specialiserad sakkunskap på det psykiatriska området kan enligt min mening icke tillgodoses utan genom tätare inspektioner eller annan mera eller mindre ambulatorisk verksamhet af sådana specialutbildade läkare och möjligen genom anställande af sådana vid ett eller flera af de större fängelserna.

Om fängelseläkarens kompetens i rättspsykiatriskt hänseende.

(Forts.)

Nu ger jag mig icke ut för att i minsta mån begripa psykiatri, och jag vill icke tvista med de häruti lärda, men jag tror mig under en lång tids tjänstgöring hafva erhållit inblick i fängelseläkarens arbetsfält och de grannliga uppgifter, som äro honom föresatta och i vanskligheten för honom att under nuvarande förhållanden och knappa lönevillkor kunna fylla dessa uppgifter. Det är fördenskull jag tagit till orda, i tanke ett utskottsbeaktandet lämpligen kunde åtföljas af detta mitt yttrande. Jag har intet yrkande.

Herr Petrén: Herr talman! Endast några få ord i anledning af den föregående ärade talarens yttrande. Han uttalade sina betänkligheter mot att för hela grupper af läkare oskäligt förlänga studietiden. Jag vill med anledning häraf framhålla, att det måtte bero på något missförstånd, då han trodde, att jag skulle hafva yrkat, att själfva studierna skulle förlängas för ifrågavarande kategori af läkare. Min motion afser nämligen allenast, att läkare, som aspirera på fängesläkaretjänster, skulle någon tid tjänstgöra — med uppbärande af full lön — såsom läkare på hospital för att under denna tjänstgöring under mera erfarna läkares ledning erhålla nödig utbildning på det psykiatriska området. Sålunda är det icke alls fråga om någon förlängning af själfva studietiden, utan endast fråga därom, att vissa läkare söka förvärfva sig viss specialutbildning genom att för någon tid uppehålla läkartjänst å vissa anstalter.

Samme talare framhöll också, att det skulle vara svårt att föreskrifva dylik kompetens för läkare vid alla fängelser, till och med vid de minsta kronohäkten. Jag vill då också nämna, att en sådan fordran icke alls har framställts, när man i psykiatriska kretsar diskuterat denna fråga. Tvärtom har det förutsatts, att det vid mindre fängelser icke skulle behöfva fordras en dylik kompetens hos läkaren, men att detta däremot vore nödvändigt, förutom vid de stora centralfängelserna, vid alla fängelser, där undersökning skedde angående fångars sinnesbeskaffenhet. Det vore emellertid icke nödigt, att sådan undersökning skedde vid hvarje fängelse, kanske icke ens inom hvarje

mindre län, utan flera län skulle möjligen kunna hafva en gemensam fängelseläkare för denna uppgift.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt;

och skulle, jämlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Om förkortande af vissa ansöknings- och besvärstider

Föredrogs ånyo Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 23 och 24 sistlidne månad bordlagda utlåtande nr 1, i anledning af grefve Spens' motion, nr 66, om förkortande af stadgade tider för inlämnande af ansökning och öfverklagande af förslag till vissa tjänster.

Med föranledande af en i Första kammaren af grefve *Spens* i ämnet väckt motion, nr 66, hade utskottet i förevarande utlåtande på anförda skäl hemställt, att Första kammaren för sin del behagade besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte, med upphäfvande af nu gällande bestämmelser om femtiosex dagars ansökningstid till vissa tjänster och samma tid för anförande af besvär öfver tjänsteförslag, utfärda föreskrifter om kortare tid i nämnda afseenden.

Herr Bäckström: Om man genomläser motiveringen till motionen och äfven utskottets motivering, skall man finna, att där så godt som uteslutande tagits hänsyn till landsstatstjänstemännen o. d. Den här föreslagna reformen om inskränkning af ansökningstiden från 56 dagar till 30 dagar berör emellertid äfven en del andra, som synas hafva tagits med för fullständighetens skull, nämligen professorer och lärare vid tekniska högskolan, Chalmers tekniska läroanstalt, tekniska elementarskolorna och tekniska skolan i Stockholm. Nu tror jag för min del, att en sådan förkortning af ansökningstiden icke är lämplig för speciellt tekniska högskolans professorer, därför att det är mycket svårt att rekrytera dessa professorer på ett tillfredsställande sätt, och de få ofta besättas med innehafvare af platser i industriens tjänst, hvilka måhända kunna få lof att föra tidsödande underhandlingar för att komma loss.

Det kan framhållas, att man genom denna reform får samma bestämmelser i fråga om ansökningstiden som dem, hvilka gälla för statsuniversitetens professorer efter de förändringar, som genomfördes år 1908. Jag tror emellertid alldeles bestämdt, att det vore bättre, om likformigheten vunnes genom att beträffande

statsuniversiteten gå tillbaka till de förhållanden, som funnos före år 1908.

Det har emellertid enskildt påpekats för mig af motionären, att Kungl. Maj:t torde sätta ifrågavarande läroanstalters direktioner i tillfälle att yttra sig öfver förslaget, och under sådana förhållanden afstår jag från att framställa något yrkande.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt;

och skulle, jämlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Vid förnyad föredragning af Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 23 och 24 sistlidne februari bordlagda utlåtande nr 2, i anledning af herr Almers motion, nr 64, angående skrifvelse till Konungen i fråga om nedsättning i biljettpris vid resor å statens järnvägar för vissa sanatoriepatienter, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle, jämlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den vid sammanträdet början aflämnade kungl. propositionen angående ändring i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ordinarie stat, i hvad den rör kvinnliga biträden.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse af 12 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning af brännvin.

Friherre *Fleming* afgaf en motion, nr 93, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande ändring i förordningen den 22 april 1881 om tjuuguårig häfd, m. m.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial nr 14, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande en fråga under riksstatens tredje hufvudtitel;]

lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning af väckt motion om åvägabringande af utredning och förslag i fråga om ägande- och dispositionsrätten till såväl allmän väg som förutvarande sådan väg; äfvensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förekommande af i motionen omförmäld skadegörelse å ungskog,

nr 14, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbud för köpare af skogsegendom att under viss tid afverka skog å fastigheten utöfver husbehof,

nr 15, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 60 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet,

nr 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående statens öfvertagande af väghållningsdistrikten åliggande skyldighet att bygga och underhålla allmänna broar och färjor på landet m. m.,

nr 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bidrag af statsmedel till kostnaderna för indelning och förbättring af enskilda vägar på landet,

nr 18, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om den norrländska fiskarbefolkningens bostads- och fiskerättsförhållanden,

nr 19, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheten Petsarfverum på Gottland,

nr 20, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra regementsskrifvarbostället Styfvinge nr 1 och 2 med underlydande i Östergötlands län,

nr 21, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra fänriksbostället Värlebo nr 2 i Kalmar län,

nr 22, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af de under Gripsholms kungsladugård i Södermanlands län dagsverkskyldiga torpen Nygårdet nr 1 och Sör-torp nr 1,

nr 23, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra fältväbelsbostället Bälinge nr 5 Toresgård med Bälinge nr 8 Bengtsgård i Älfsborgs län,

nr 24, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra korpralsbostället Knifberga nr 2 i Östergötlands län, samt

nr 25, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra hospitalshemmanet Vallkärre nr 7 i Malmöhus län.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst bland betänkandena på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1,46 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 5 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Upplästes följande ingifna läkarintyg:

Att friherre *Herman Fleming* på grund af sjukdom (ansiktsros) tills vidare är oförmögen till allt arbete, intygas

Stockholm den 4 mars 1912

Gunnar Nyström.

Med. doktor, docent.

Att ledamoten af Riksdagens Första kammare greve *Nils Posse* på grund af Cystitis är tills vidare förhindrad deltaga i Riksdagens förhandlingar, intygar

Stockholm den 1 mars 1912

Israel Hedenius.

Med. doktor, docent.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne februari.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 32, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkten 27 af andra hufvudtiteln gjorda framställning om fullbordande af det beslutade nya centralfängelset i Malmö.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 33, till Konungen, i anledning af väckta motioner om åvägbringande af utredning i syfte att åstadkomma förenkling i sammansättningen af inskrifningsnämnd.

Anmälades och bordlades

lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning af väckt motion om borttagande ur strafflagen och strafflagen för krigsmakten af strafformen inneslutning i mörkt enrum; äfvensom

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning af herr Stärners motion, nr 62, om upphäfvande af det i kungl. brefvet den 18 december 1772 meddelade förbudet mot auktioners hållande nära tullarna utom Stockholms stad.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den af friherre *Fleming* den 2 i denna månad väckta och då bordlagda motion, nr 93, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande ändring i förordningen den 22 april 1881 om tjuguarig häfd, m. m.

Vid föredragning af statsutskottets den 2 innevarande månad bordlagda memorial nr 14, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande en fråga under riksstatens tredje hufvudtiteln, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringsproposition.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran lagutskottets den 2 i denna månad bordlagda utlåtande nr 21 äfvensom jordbruksutskottets samma dag bordlagda utlåtanden nr 13—25.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,09 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
